O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

2026-yil 25-26-sentabr

(2-qism)

JIZZAX-2026

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2026-yil 25-26-sentabr. 430-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., т.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD) dots., Norbekova B.Sh. p.f.f.d.(PhD) dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

XORIJIY INVESTITSIYA VA KREDITLARNING HUDUDIY TAQSIMOTI: KONSENTRATSIYA VA JON BOSHIGA HISOB (O‘ZBEKISTON, 2017–2025)

Kamilov Dilshod To‘ychi o‘g‘li
Toshkent texnologiya, menejment va kommunikatsiya instituti, “Iqtisodiyot, moliya va buxgalteriya hisobi” kafedrasi iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
kamilovdilshod07@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada xorijiy investitsiya va kreditlarning hududiy taqsimoti 2017–2025-yillar uchun SIAT ma’lumotlari asosida konsentratsiya ko‘rsatkichlari va jon boshiga hisob bilan baholandi. Respublika bo‘yicha oqim 17 146,5 mlrd so‘mdan 433 881,8 mlrd so‘mgacha (25,3 baravar, nominal) oshdi. Herfindal indeksi 2017-yildagi 2 764 dan 2025-yilda 886 gacha pasaydi, eng yirik uch hudud ulushi 74,2 dan 38,7 foizgacha tushdi; 2017-yilgi yuqori konsentratsiya bitta hudud (Buxoro, 48 foiz) hisobiga bo‘lgan. 2017–2025-yillar jami bo‘yicha eng katta ulush Toshkent shahri (15,3), Toshkent viloyati (11,6) va Buxoroga (10,4), eng kichigi Xorazmga (2,8) to‘g‘ri keladi. 2025-yilda jon boshiga eng yuqori ko‘rsatkich Navoiyda (34,1 mln so‘m), eng past Surxondaryoda (5,3 mln so‘m).

Kalit so‘zlar: xorijiy investitsiya, kreditlar, hududiy taqsimot, konsentratsiya, Herfindal indeksi, jon boshiga hisob.

Аннотация. В статье по данным SIAT за 2017–2025 гг. оценено региональное распределение иностранных инвестиций и кредитов с помощью показателей концентрации и расчёта на душу населения. Поток по республике вырос с 17 146,5 до 433 881,8 млрд сумов (в 25,3 раза, номинально). Индекс Херфиндаля снизился с 2 764 в 2017 г. до 886 в 2025 г., доля трёх крупнейших регионов — с 74,2 до 38,7 %; высокая концентрация 2017 г. обусловлена одним регионом (Бухара, 48 %). За 2017–2025 гг. в сумме наибольшая доля приходится на г. Ташкент (15,3), Ташкентскую область (11,6) и Бухару (10,4), наименьшая — на Хорезм (2,8). В 2025 г. на душу населения максимум в Навои (34,1 млн сумов), минимум в Сурхандарье (5,3 млн сумов).

Ключевые слова: иностранные инвестиции, кредиты, региональное распределение, концентрация, индекс Херфиндаля, расчёт на душу населения.

Abstract. Using SIAT data for 2017–2025, the article assesses the regional distribution of foreign investment and loans with concentration indicators and per capita figures. The national flow rose from UZS 17,146.5 billion to UZS 433,881.8 billion (25.3-fold, nominal). The Herfindahl index fell from 2,764 in 2017 to 886 in 2025, and the share of the three largest regions from 74.2 to 38.7 per cent; the high 2017 concentration was due to one region (Bukhara, 48 per cent). Over 2017–2025 combined, Tashkent city (15.3), Tashkent region (11.6) and Bukhara (10.4) have the largest shares and Khorezm the smallest (2.8). In 2025 per capita inflow is highest in Navoi (UZS 34.1 million) and lowest in Surkhandarya (UZS 5.3 million).

Keywords: foreign investment, loans, regional distribution, concentration, Herfindahl index, per capita.

Kirish

Xorijiy investitsiya va kreditlar hududlar sanoat va infratuzilmasini moliyalashtirishning muhim manbai. O‘zbekistonda ularning hajmi 2017-yildagi 17 146,5 mlrd so‘mdan 2025-yilda 433 881,8 mlrd so‘mgacha oshgan [1]. Ammo bu mablag‘lar hududlar o‘rtasida qanday taqsimlanishi, ular bir necha hududda to‘planganmi yoki tarqalganmi — alohida savol.

Tadqiqot mening hududiy investitsiya siyosati bo‘yicha ishlarini [3] davom ettiradi. Maqsad — xorijiy investitsiya va kreditlarning hududiy taqsimotini 2017–2025-yillar uchun oddiy ko‘rsatkichlar bilan baholash. Gipotezalar: H1 — konsentratsiya vaqt o‘tishi bilan kamaygan; H2 — yirik hududlar ulushi ham, jon boshiga hisob ham Toshkent shahri va Toshkent viloyatida yuqori; H3 — jon boshiga hisobda hududlar o‘rtasidagi farq mutlaq hajmdagiga qaraganda boshqacha tartib beradi.

Ma’lumot va usul

Manba — SIAT portalidagi “asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi” qatori (14 hudud, 2017–2025, mlrd so‘m, joriy narxlarda) [1]; hududlar yig‘indisi respublika qiymatiga teng. Konsentratsiya Herfindal indeksi (hududlar ulushlari kvadratlari yig‘indisi ×10 000; 14 hudud uchun eng kichik qiymati 714) va eng yirik uch hudud ulushi bilan o‘lchandi [4]. Jon boshiga hisob uchun aholi soni 2024-yil 1-yanvar holatida olindi [2]; shuning uchun 2025-yil oqimi bir yil oldingi aholi soniga nisbatan hisoblangan. Qiymatlar nominal; mablag‘ning maqsadi (sanoat, infratuzilma) va kreditlar bilan investitsiyalar ajratilmagan.

Natijalar

Konsentratsiya. 1-jadvalga ko‘ra Herfindal indeksi 2017-yildagi 2 764 dan 2018-yilda 1 469 ga, 2022–2023-yillarda 868 ga tushgan va 2025-yilda 886 bo‘lgan. Eng yirik uch hudud ulushi 74,2 foizdan 38,7 foizgacha kamaygan. 2017-yilgi yuqori ko‘rsatkich Buxoro viloyati ulushi (8 250,4 mlrd so‘m, ya’ni 48,1 foiz) hisobiga bo‘lgan; bu bir martalik yirik oqim bo‘lishi mumkin, ammo ma’lumotda sababi ko‘rsatilmagan. H1 tasdiqlandi, lekin 2017-yildagi boshlang‘ich nuqta bitta hududga bog‘liq. 2022-yildan keyin indeks 868–962 oralig‘ida barqarorlashgan, ya’ni konsentratsiya endi kamaymayapti.

1-jadval.

Xorijiy investitsiya va kreditlarning konsentratsiyasi, 2017–2025

Yil	Toshkent sh. ulushi, %	Eng yirik 3 hudud ulushi, %	Herfindal indeksi (HHI)
2017	14,3	74,2	2 764
2018	13,3	55,3	1 469
2019	18,2	47,5	1 105
2020	16,8	44,5	991
2021	21,4	42,8	1 032
2022	15,0	36,2	868

Yil	Toshkent sh. ulushi, %	Eng yirik 3 hudud ulushi, %	Herfindal indeksi (HHI)
2023	14,2	38,5	868
2024	13,5	41,0	962
2025	15,4	38,7	886

Manba: SIAT [1] asosida muallif hisob-kitobi. Herfindal indeksi = hududlar ulushlari kvadratlari yig‘indisi × 10 000.

Hududlar. 2-jadvalda 2017–2025-yillar jami bo‘yicha eng katta ulush Toshkent shahri (15,3 foiz), Toshkent viloyati (11,6) va Buxoroga (10,4), eng kichigi Xorazm (2,8), Sirdaryo (3,8) va Qoraqalpog‘istonga (4,0) to‘g‘ri keladi. H2 qisman tasdiqlandi: Toshkent shahri va viloyati yetakchi, ammo jon boshiga hisobda Toshkent shahri 21,9 mln so‘m bilan Navoiydan (34,1 mln so‘m) keyin ikkinchi, Toshkent viloyati 17,2 mln so‘m bilan Buxoro (17,1) bilan yonma-yon. Mutlaq hajmda o‘rta o‘rinlarda turgan Navoiy (8,6 foiz) jon boshiga hisobda birinchi.

2-jadval.

Xorijiy investitsiya va kreditlar: hududlar bo‘yicha

Hudud	2017, mlrd so‘m	2025, mlrd so‘m	O‘sish (marta)	2017–2025 ulushi, %	1 kishiga, 2025, mln so‘m
Toshkent sh.	2 451,8	66 698,2	27,2	15,3	21,9
Toshkent v.	712,1	52 406,8	73,6	11,6	17,2
Buxoro	8 250,4	34 976,7	4,2	10,4	17,1
Namangan	1 133,4	48 695,6	43,0	8,9	15,9
Qashqadaryo	2 015,9	30 619,9	15,2	8,9	8,6
Navoiy	962,5	36 671,6	38,1	8,6	34,1
Andijon	215,9	27 133,6	125,7	5,7	8,0
Samarqand	121,8	27 899,3	229,1	5,6	6,6
Farg‘ona	172,2	25 584,7	148,6	4,9	6,3
Jizzax	193,6	20 398,5	105,4	4,9	13,5
Surxondaryo	409,4	15 164,9	37,0	4,5	5,3
Qoraqalpog‘iston	283,6	20 199,9	71,2	4,0	10,1
Sirdaryo	75,6	12 425,8	164,4	3,8	13,6
Xorazm	148,3	15 006,3	101,2	2,8	7,5
Respublika	17 146,5	433 881,8	25,3	100,0	11,8

Manba: SIAT [1], aholi soni [2] (2024-yil boshiga) asosida muallif hisob-kitobi. Hududlar 2017–2025 jami ulushi bo‘yicha tartiblangan. Joriy narxlarda.

Jon boshiga hisob. 2025-yilda respublika o‘rtachasi 11,8 mln so‘m; yuqorida Navoiy (34,1), Toshkent shahri (21,9), Toshkent viloyati (17,2), Buxoro (17,1) va

Namangan (15,9), pastda Surxondaryo (5,3), Farg‘ona (6,3), Samarqand (6,6), Xorazm (7,5) va Andijon (8,0). Eng yuqori va eng past hudud orasidagi farq 6,5 baravar. Samarqand (229,1 baravar) va Farg‘ona (148,6) o‘sishi juda yuqori, lekin bu 2017-yildagi juda past boshlang‘ich qiymatlar (121,8 va 172,2 mlrd so‘m) natijasi. H3 tasdiqlandi: mutlaq ulush bo‘yicha o‘rtadagi Navoiy va Namangan jon boshiga hisobda yuqorida, aholisi ko‘p Samarqand va Farg‘ona esa pastda.

Cheklovlar: nominal qiymatlar, aholi soni va oqim yillari mos emas, investitsiya va kreditlar ajratilmagan, oqim ma’lum yilda yirik loyiha bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin va tahlil tavsifiy.

Xulosa

2017–2025-yillarda xorijiy investitsiya va kreditlar 25,3 baravar oshgan, hududiy konsentratsiya esa pasaygan: Herfindal indeksi 2 764 dan 886 gacha, eng yirik uch hudud ulushi 74,2 dan 38,7 foizgacha. 2022-yildan beri konsentratsiya barqaror. Mutlaq hajmda Toshkent shahri, Toshkent viloyati va Buxoro yetakchi, jon boshiga hisobda esa Navoiy birinchi, Surxondaryo oxirgi.

Amaliy tavsiyalar: hududiy investitsiya dasturlarida mutlaq hajm bilan birga jon boshiga ko‘rsatkichni ham ishlatish; Surxondaryo, Farg‘ona, Samarqand va Xorazm kabi jon boshiga hisobda past hududlar uchun maqsadli loyihalar portfelini shakllantirish; SIATda xorijiy investitsiya va kreditlarni alohida va tarmoq kesimida e’lon qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. (2026). Asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi (yillik) [SIAT 1.04.01.0025]. https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_1901.pdf

2. Milliy statistika qo‘mitasi. Hududlar kesimida 2024-yil boshiga doimiy aholi soni. https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/49354-hududlar-kesimida-2024-yil-boshiga-doimiy-aholi-soni

3. Kamilov D. T. Hududiy investitsiya siyosatini transformatsiya qilish orqali iqtisodiy o‘sishning barqarorligini ta’minlash. “Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali, 13-son, 2025. 360–366-betlar. ISSN 2181-4430.

4. Hirschman, A. O. (1964). The paternity of an index. American Economic Review, 54(5), 761–762.

5. Bulturbayevich M. B. Hududlarni Ijtimoiy-Iqtisodiy Rivojlantirish Strategiyasini Shakllantirish Mexanizmlarini Nazariy Masalalari //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2024. – T. 4. – №. 01. – C. 107-114.

6. Jo‘rayevich M. B. HUDUDLARNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA SANOAT KLASTERLARI VA BIZNES EKOTIZIMLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA) //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2026. – T. 6. – №. 10. – C. 69-79.

7. Hojimamatovich E. A. HUDUDIY INVESTITSIYA SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VOSITALARI //Научный Фокус. – 2025. – T. 3. – №. 31. – C. 218-226.